

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етнічна культура України

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від “11” грудня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнічна культура України
Викладач (-і)	Боян-Гладка С.П.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
Е-mail викладача	svitlana.boian-hladka@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації щовівторка після занять з 14.00 до 15.00 в 619.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна “Етнічна культура України” є вибіркоvim курсом передбаченим навчальною програмою, для здобувачів кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності 291 “Міжнародні відносини”. Курс присвячений вивченню традиційної етнічної культури українців у її історичному розвитку та регіональному різноманітті. Розглядаються матеріальна, духовна та соціально-нормативна сфери культури, а також процеси етногенезу, формування етнографічних регіонів, трансформації традиції в модерну добу.</p> <p>Особлива увага приділяється календарній та родинній обрядовості, традиційним віруванням, господарській культурі, народному мистецтву та сучасним формам збереження нематеріальної спадщини.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета – сформувати системне уявлення про структуру, функції та історичну еволюцію етнічної культури українців у контексті європейських етнокультурних процесів.</p> <p>Завдання курсу</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ознайомити студентів із теоретичними засадами етнології та етнокультурології. • Розкрити особливості формування українського етносу. • Проаналізувати традиційні форми матеріальної та духовної культури. • Навчити працювати з етнографічними джерелами. • Показати трансформацію традиції в умовах модернізації. <p>Після завершення курсу студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знати основні етапи формування української етнічної культури; - розуміти структуру традиційної культури; - характеризувати етнографічні регіони України; - аналізувати календарні та родинні обряди; - використовувати етнологічну термінологію; - оцінювати сучасні процеси трансформації традиції. 	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

Програмні результати навчання

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

РН 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
---------	---------------	---------------------------	-----------------------------

5-й семестр	052 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	3-й курс	вибірковий		
Тематика навчальної дисципліни					
№	Тема	Кількість годин			Завдання
		лекції	семінари	самостійна робота	
1.	Тема 1. Етнос і етнічна культура Поняття «етнос», «народ», «нація». Теорії етногенезу. Етнічна ідентичність.	2	2	6	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
2	Тема 2. Джерела та методи дослідження Польова етнографія. Фольклор як джерело. Археологічні та історичні дані.	2	2	6	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
3	Тема 3. Етногенетичні процеси Слов'янський компонент. Вплив кочових народів. Формування українського етносу.	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
4	Тема 4. Історико-етнографічні райони України: Полісся, Поділля, Слобожанщина, Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина, Покуття, Опілля	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
5	Тема 5. Матеріальна культура: Традиційне господарство. Землеробство. Тваринництво. Ремесла. Житло і поселення. Типи української хати. Планування села. Господарські споруди. Народний одяг. Регіональні типи строю. Символіка орнаменту. Техніки виготовлення.	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
6	Тема 6. Духовна культура: Календарна обрядовість. Різдвяний цикл. Великодній цикл. Купальські традиції. Жнивварські обряди. Родинна обрядовість: Народження., Весілля. Поховальні обряди. Традиційні вірування. Міфологічні уявлення. Демонологія. Поєднання язичницьких і християнських	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.

	елементів.				
7	Тема 7. Народне мистецтво і фольклор: Усна народна творчість. Думи. Історичні пісні. Казки та легенди. Декоративно-ужиткове мистецтво: Вишивка. Писанкарство. Різьба по дереву. Гончарство.		4	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
8	Тема 8. Трансформація етнічної культури. Модернізація і традиція. Урбанізація. Радянська культурна політика. Фольклоризм. Нематеріальна культурна спадщина. Охорона традицій. Фестивальний рух. Глобалізаційні процеси.		2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
	Всього	12	18	60	

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Накопичування балів під час вивчення дисципліни

Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція (контрольне тестове опитування)	20
Семінарське заняття	50
Самостійна робота (проходження онлайн курсу з тематики дисципліни)	10
Індивідуальне завдання (Захист підсумкового проєкту)	20
Максимальна кількість балів	100

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Підсумковий контроль рівня знань та успішності здобувачів відбувається у формі заліку. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 50 балів), балу за контрольне тестове опитування лекційного матеріалу (максимально 20 балів), самостійна робота (усний захист монографії студентом) (10 балів) і балу за індивідуальну роботу (підсумковий проєкт) (максимально 20 балів) та в сукупності становить максимально 100 балів
Вимоги до письмової роботи	Написання письмової тестової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з дисципліни. Контрольна робота включає: 50 тестових питань (по 0,4 бали за кожне питання).
Семінарські заняття	У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики. Оцінювання знань та науково-пошукової роботи здобувачів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання: «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем,

	<p>демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>
<p>Самостійна робота та індивідуальне завдання</p>	<p>Самостійна робота здобувача є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами. Для засвоєння самостійно опрацьованого матеріалу передбачено усний захист історіографічного джерела із рекомендованої літератури курсу (на вибір студента).</p> <p>Індивідуальне завдання – підготовка проєктів (презентацій) на одну із запропонованих тем.</p> <p><u>ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПРОЄКТУ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етногенетичні концепції походження українців: історіографічний огляд. 2. Етнокультурні особливості Полісся. 3. Традиційна культура Поділля: регіональна специфіка. 4. Гуцульщина як етнокультурний феномен. 5. Бойківщина: господарська та духовна традиція. 6. Лемківщина: культура прикордоння. 7. Слобожанщина як зона культурного синтезу. 8. Південь України: взаємодія українських і степових традицій. 9. Карпатський регіон у системі української етнічної культури. 10. Етнічна культура української діаспори. 11. Традиційне землеробство українців: аграрний календар. 12. Народні ремесла як елемент локальної економіки. 13. Типологія українського житла (хата, гражда, курна хата тощо). 14. Планування українського села: історико-етнографічний аспект. 15. Символіка української вишивки. 16. Регіональні варіанти народного строю. 17. Писанкарство як феномен світоглядної культури. 18. Гончарство: центри та художні особливості. 19. Традиційна кухня як елемент етнічної ідентичності. 20. Народні музичні інструменти та їхня регіональна специфіка. 21. Різдвяна обрядовість українців. 22. Великодній цикл у традиційній культурі. 23. Весняна обрядовість і аграрна магія.

	<p>24. Купальські традиції: дохристиянські елементи. 25. Жнивварські обряди та їхня символіка. 26. Весільна обрядовість окремого регіону (на вибір). 27. Поховально-поминальні звичаї українців. 28. Народна демонологія в українських віруваннях. 29. Народна магія та обереги. 30. Поєднання язичницьких і християнських елементів у традиції. 31. Українські думи як історичне джерело. 32. Легенди та перекази рідного краю. 33. Символіка народної казки. 34. Історичні пісні як носії колективної пам'яті. 35. Кобзарство як культурне явище. 36. Образ природи у фольклорі українців. 37. Архетипи в українській традиційній культурі. 38. Ритуальна поезія календарного циклу. 39. Фольклор і формування національної ідентичності. 40. Традиційна культура в українській літературі XIX–XX ст. 41. Урбанізація і трансформація народної культури. 42. Фольклоризм у XX–XXI ст. 43. Етнофестивалі як форма збереження традиції. 44. Народний костюм у сучасній моді. 45. Відродження традиційних ремесел. 46. Нематеріальна культурна спадщина України: сучасний стан. 47. Традиція і масова культура. 48. Соціальні мережі як простір популяризації етнокультури. 49. Молодіжні субкультури і звернення до традиції. 50. Етнічна культура в умовах війни та національної консолідації. 51. Розробка туристичного маршруту «Етнокультурна спадщина регіону». 52. Створення віртуальної виставки народного мистецтва. 53. Запис і аналіз усних спогадів старожилів (польове міні-дослідження). 54. Фотоесе «Традиція в сучасному житті». 55. Порівняльний аналіз весільних традицій двох регіонів. 56. Реконструкція традиційного обряду (опис + аналіз). 57. Міні-дослідження родинних традицій власної сім'ї.</p>
<p>Умови допуску до підсумково-го контролю</p>	<p>Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Здобувач (ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» і виконання усіх видів робіт, набору 50 і більше балів.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Форма підсумкового контролю – залік. Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Для того, щоб отримати залік, необхідно виконати всі види роботи не менше 50 балів. Підсумковий бал складається з суми за семінарське заняття (максимально 50 балів), тестова контрольна робота (максимально 20 балів), самостійна робота (усний захист монографії студентом) (10 балів) і індивідуальна робота (підсумковий проєкт) (максимум 20 балів). У сумі становить 100 балів.</p>
<p style="text-align: center;">7. Політика навчальної дисципліни</p> <p>Письмові роботи: Тестова контрольна письмова робота виконується студентами на 9 семінарському занятті.</p>	

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Кодексу честі ПНУ <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та здачі індивідуальних робіт – вівторок, 14.00 год. – 15.00 год.

Пропущене заняття студент може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Література:

Основна література:

1. Борисенко, В.К., 2007. Українська етнологія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Либідь.
2. Кафарський, В.І. та Савчук, Б.П., 2006. Етнологія. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури.
3. Лозко, Г.С., 2001. Етнологія України. Київ: АртЕк.
4. Савчук, Б., 2004. Українська етнологія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ.
6. 7. Тиводар, М.П., 2010. Етнологія: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. Вид. 3-тє, виправл. і доповн. Ужгород: Гражда.
8. Хоптяр, Ю.А., 2008. Етнологія: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006.
9. Хрящевська, Л.М., 2012. Загальна та українська етнологія: навчальний посібник. Миколаїв: Гліон.
10. Юрій, М., 2006. Етнологія: Навчальний посібник. Київ: Дакор.
12. Капелюшний, В.П., Казакевич, Г.М. та Чернищук, Н.В., 2013. Українська етнологія у європейському контексті (друга половина XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.). Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД».
13. Ломака, О., 2012. Класифікація етнічних процесів у вітчизняній етнології. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Історичні науки, 16, с. 48-55.
14. Надольська, В.В., 2009. Етнологія: термінологічно-понятійний довідник. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки.

Викладач

Боян-Гладка С.П., доцент кафедри етнології і археології